

Abonnement pour un an:

250 piastres

Edition spéciale 500 piastres

Adresse:

Idjtihad Constantinople

Téléph-St, 865

XXème ANNÉE

1 Novembre 1924 — No 171

# اجتهاد

فلسفی ، اجتماعی ، ادبی ، اقتصادی مجموعه

اٲونمانه سنه لکى [ ٢٤ نسخه ]

داخل ايجون ٢ ، خارج ايجون

٢ ١/٢ اعلا کاغدايى ٥ ايرادر ،

اداره خاھسى

جفال اوغلانده « اجتهاد نهوى »

تلفون : استاېبول ٨٦٥

يکرمنجى سنه

نومرو ١٧١ - ١ تشرين ثانى ١٩٢٤

## خیام ك سه و گیلیسی کیمدی ؟

بوندن سکنز یوز کسورسنه اول [ بلخ ] شهرنده  
حکم سورن بیوک یرتورک پادشاهی واردی :  
ملکشاه اوغلی سلطان سنجر . .

تورککی خاطر یچون « بیوک » دیه دیکمه یاقینده  
حقیقه جق اولان « رباعیات » دیوانده « عمر بن خطاب » ك  
ده وه و کوله حکایه سنی کولکده بیراقش بیروقه سنی  
کورهرک اینانه جقسکز ؛ بو، جدا بیوک سلطانك ارککلی  
دیشیلی ایکی ندیمی ، ایکی بلبل ی واردی :

خیام و مهستی !

اولکنی تختنه ، صوکنجی ده تاجنه اورتاق ایدن  
اوقوجه سلطان بونلری بیردر قفسه قویوب آرهلرینه  
قورولش اونلر ایکلهمش ، وده دیکله مشدی . .  
« گنج » ده دوعمش یرتورک دلبری ، « نیشاپور » ده  
یتیشمش بیر عجم شاعیره سی اولان بو بیوک قادینی =  
مهستی یی خیام تا ، ( نیشاپور ) ده مدرس کن کورمش  
وسه و مشدی .

یرری « تمی » یی ، دیکری « وصال » ی ترنم ایدن  
شوایکی رباعی اورا محصولی اوله جق :

خواهم که بکنج من بدنام آبی  
وانگاه نهان از نظر عام آبی  
تھا ، زرخ ت نوز دهی کلبه من :  
خورشید و شران ، هم ، زره بام آبی !  
امشب که حضور یار جان افرو زاست ،  
بجتم بخلاف دشمنان فیرو زاست «  
کو ، شمع بمرومه فرو شوکه مرا :  
آن شب که تو در کنار باشی ، روزاست !  
بورباعیلرده کی « خورشید » و « مه » تعبیرلری  
اوقادار دقت جلب ایتمز ، ده کیلمی ؟  
فقط ، شوکا باقک :  
دارد دولبر سپه شکن شهنه ده ،  
رنك رخشان طعنه زده برکومه ؛  
کویند : « ز که مبه ! » و « از مبه که ! »  
— که به زمه و مه از مبه تابان به ! [۱]

غایه املز اولاق ایجاب ایدر . اصریقا طرفندن ترک ، سوویت  
روسیه سی طرفندن استخفاف ، ایتالیا طرفندن تدلیم و کرک  
فرانسه کرک المانیا طرفندن عدم اعتماد ایله تاتی اولنان « جمعیت  
اقوام » هنوز برآز اوزاق فقط افئلرده بلیرمکه اولان بو  
سیاه بولوطلره قارش ی بک ضعیف اولقله برابر یکانه ادراک  
وامید قاپیسی اوله رق کورونمکده در .

« جمعیت اقوام » ك بوکونکی بارلاق فقط هرائی خیال  
و سرابلر اوزهرسنه مسند بذه سی دنیای تهید ایدن تهلکدن  
وانسانیته کندی کندیسدن : قورنارمه ، قادر دکلدن . بونکله  
برابر نجات و صلح و سکون بولی انجی « جمعیت اقوام »  
مفکوره سندن کچمکده در .

« جمعیت اقوام » نظریه سنك وجود و قوت بولاسنه خدمت  
ایتمک جمله هنك وظیفه مندر .

بو مفکوره یی ، حیاتی تأمیناتی حائر ذی قدرت بره و سیه  
حاله قویماق سورتیله چوجقلریمز فلاکت و خرابیتدن قورتارلینی  
تأمین ایتمک ایچون دول معظمه نك بللی باشلی عرقلر پیئنده  
دوستانه رابطهلری تأسیس و اونلری تقویه ایتمی لازمدر والا  
کور دیکمز فلاکت و فجایع صحنه لری ، چوجقلریمز کورمکه  
مکوم اوله قلری فجایع و مصائبه نسبتاً هیچ مشابه سنده قایر .

مترجمی : مهتدس م . آصف

## کندیمه

دیار دیار کزدک بیک بدن آشدک ،  
قوندوغک هر برده قهره صاتاشدک ؛  
ینه دریا کبی کوبوردک ، طاشدک ،  
دهرک ستمندن ایچی دولوسین !

صارمسه کولککی وطن قایغیسی ،  
قارده شک حق ، طوز ، آلمک صایغیسی  
ایشله مز نامردک اوقی ، قارغیسی ،  
سن حق قیریلار چلیک قولیسین !

یه ریخه چورمکی خصم آلسه بوتون !  
ییلما سین فلکدن ، ییلما یان کوزک !  
چونکه ؛ آچاقارک آچال دینی کون ،  
یوجه لن باشکله سن پک اولوسین !

دامنده یوقسوالر قونوب قیشلایان ،  
دوشمانه سلاح ، آت باغیشلایان ،  
اوکنی ، شانی حق آلتیشلایان ،  
یرکیشی زاده سک ، قوزان اوغولوسین !

قوزان اوغلو جناب محی الدین

[۱] بورباعی صنعتله طولو : « سپه شکن » له امام علی . و .

نك « کرار » صنعتی ، « شهنه ده » له ده انا مدینه العلم و علی

شیمدی باقم :

بوز باعی کرچه ظاهر آده کوز دلدز ، انسانه بدیی  
بیر اطمینان ویره بیلیر . فقط ، « کوك وكونش یارادیله لی  
عشقکه یانیورم ! » دیدیکی کوزمل کیمدر ؟

کنبد مینا ؛ یعنی ماوی قبه = م « نقطه ، نقطه  
زرین » هم مهره ، هم ماهه دینه بیلیر . بوراده مقصود ،  
هر ایکسینکده باشی اولان ( م ) در .

« جوزا » دن مقصد ، یان یانا بیتیشیک ایکی انسان  
شکلنده کی معلوم برج . بکزه یین ایکی کوزلو ( ه ) در .  
« م » ی خیامک اشارتی وجه ایله « ه » نک بلنه  
باغلار سق « مه » اولور . « بسان » دن « س » ی ،  
« عشقت » دنده « ت » ی آلوب صیره ایله ا کله رسک  
« مهست » اولور .

بو تقدیرده : « مهستی » مهستی اوله لی بن اونک  
پروانه سی ، خاییر ، موم ییم ! دیش اولویور ، ده کیلمی ؟  
— « ی » یه بیر قولپ بوله مادک یا ؟ می دینه جک ؟  
ایشته اوده :

— او « ی » یای اضافندر ، اونک یینه عجمه ده  
« من » قوللانیلیر ... « برما » ده کی « ما » ده ، اهلنک  
معلومیدر که « من » یرنده در .

بوکاده قانمادیکنر سسه شاعرک « مه » لی بیر چوق  
رباعیسندن ایکی تانه چکنی کورک :

یارب ، تو ، جال آنمه مهرانکیز ،

آراسته بسنبل عنبر ییز ؛

پس حکم همی کنی که : « بروی منکر ! »

این حکم چنان بود که : کچ دار و مریز ! «

ایشته خیامی بيله نلر بوراده کندی کندیلر . صورارلر :  
— بیر دفعه بو آدامک اللهدن باشقه کیمسه یله ایشی یوقدر ،  
حیدر کرارک ایکی اوغلی وارمش ، کو چوکی بویو کندن  
بویوکی ده آی دن ئوستون مش ، بونلر اونک نه سنه ؟ !

صوکر ، او ، حسن و حسین ی کورمشمیدی که  
هانکیسنه داها کوزمل اولدیغنی کوسته رمکه قالقسین ؟ !  
ایشته بن ده بویله دوشوندم وشونی بولدم : « مه »  
کله سی آسره او قونورسه « بویوک » ، ئوستون او قونورسه  
« آی » دیمکدر .

مه + ستی ، سیدی = مهستی ده کی « مه » بیرنجی  
طاقدن ، آسره لی در . اما ، ایشیمه یین ئوستون ده او قویه  
بیلیر وایشید نلرله « آسره یدی - ئوستون دی » دیه چکیشیر .  
ایشته خیام بو رباعیسنده کی :

مه از مه تابان به = بویوک « آی » دن ئوستون !  
سوزیله هم او چکیشی باصدیرمش ، هم ده سه وکیلیسنی  
کوکله چیقارمش اولویور ! سه وکیلیسنه « مه » آدینی  
بو قدار کوزمل بیر هاله ایچنه قویه رق اوقادار لطیف بیر  
غازه ایله اورتمک .. ایشته بو ، ادبیات درسنی دوغرو دن  
دوغرویه قرآن دن آتش اولدیغنی کوردیکم خوجه خیام  
خاص هنرلر دندر !

بلکه سز بوکا قانمادیکنر .. اوحالده بویورک ،  
سه وکیلیسنک اسمنی حرف بحرف کوسته رن دن باشقه بیر  
رباعیسنی تدقیق ایدلم :

آن روز که این کنبد مینا بستند ،

وین نقطه چو بر میان جوزا بستند ؛

تاروز ازل بسان آتش بر شمع :

عشقت بهزار رشته برما بستند ! [ ۱ ]

بابها « حدیث شریفنده کی « باب » ی قصد ایدیور .

« حسن » ذکر مطلق قاعده سنجه « بویوک کوزمل » « حسن » سه  
مصفر اولدیغی ایچون « کوچوک کوزمل » دیمکدر .. آرده لرنده کی  
تفضیلی ده « حسن » دن آلیور . معلومدر که بو « بوین » کیی تغلیب بناسیدر .  
لاکن ، بونلر هپ مقام ! اصل مرامی مهستی !

ا . خ .

[ ۱ ] « جوزا » ایلك بهار طاقیم ییلدیزلرندن « ایکیز » دیه  
ترجه ایتدیکم بیر طاقیم ییلدیز درکه آسکیلرک « نقطه زرین »  
دیدیکی « کونش » بوکا مایسک ایلك هفته سی صوکلرنده انتقال  
ایده رده کونلر اوزار ، کیچلر قیصایر کیده ر . بلکه ده خیام  
سه وکیلیسنی بو کونلر کورمشدور ..

ا . خ .

## برقadin کجی

دائما سرسری ، دائما زنده  
چلیکدن قلبمک لوش دهلیزنده  
بردو کوم چوزولدی : برقadin کجی ..

یانارم هرا قشام آی یوکسه لنجه :  
برایول کیجه سی ، روحدن ایجه  
برکولکه سوزولدی : برقadin کجی ..  
تراد توفیق

«انجيل» ده كي : [زنا ايميه جكسك ! « ديزلديكني ايشيتديكنز . فقط ، بن سيزه ديرم كه : «هر كيم بير قادينيه شوهله باقارسه اونكه كوكلدن زنا ايتمش اولور . . سني باشدن چيقاره جق صاغ كوزيكي چقار ، آنيور : بوتون وجودك جهنملك اولمقدن سه بير اعضادن اولديك يگدر . . . ]  
آيتنه قارشى [۲] ناصيل : «أكر هر قادينده قالان كوز چيقاريله جق اولسه يدي هيچ بير آدمده كوز قالمزدي !»  
ديمش سه ؛ شرق (وولته رى) «خيام» ده قر آنده كي : «يوللورله سويله : كوزلرندن صاقينسنيئر !» آيتنه قارشى عيني شيشى اوندن سكز عصر اول ، هم داهه بايغ سويله مش ايمش . .  
دينيئر . فقط ، سويله مه سنه سبب ايجنده «مه» بولونمه سى وسائر ده ولايسيله در ؛ هيچ شهبه ايمه يورم كه ؛ «رب» ي نك ، يعنى «سلطان» ي نك :

— اوكا او قادار باقا ، صوكرا ايشك فنا اولور !  
ديمش اوله سيدر .

نه اوله بيليردى ؟ نهايت — نهايت «اعدام» ده كيلمى ؟  
اونك اونندن ده پرواسى يوق ! باقك نه دييور :  
خيام ، أكر باده پرستى : خوش باش !  
باماه رخی أكر نشستى : خوش باش !  
چون عاقبت كار جهان نيستى است  
انكار كه نيستى چوهستى ، خوش باش !

بو بحث چوق كنيش ؛ معشوقه خيامك اسميله برابر رسنى كوسترمه يه چاليشا جقم . بوكون بو قدارله اكتفا ايميه مجبورم .

قيمتلى «اجتهاد» ك ده كارلى قارلري وقوجه خيامك يوجه دوستلري بونى خوش بولورلر سه ياقينده اوكدادئرده قونوشورز ان شاء الله . . .

احمد خياط

## رولاند بوناپارت و اسلام پرنسلىرى

لودوويق بوناپارتك طورونى «رولاند بوناپارت» ۶۵ ياشنده ايكن ۱۴ ايول ۱۹۲۴ ده وفات ايتدى .

[۲] أودت ، آيت ! قيمتلى آدائيم بير غزته جى نك : «قرآنى ترجمه يه مقتدر يكه آدم او ايدى . .» ديدكي جودت پاشا مرحوم «قصص أنبيا» سنده بوكا ، بن دما دناده يوقكن ، بويه ديمش . .

ا . خ .

بك زياده او قومش ، علم و فن حاميسى و ترقى محبى بر ذات ايدى . فرانسه نك فن جديد و عصر يسنه بيوك خدمتلىر ايتمش اولديغي چون فرانسه آقاده ميا سنده Rigourdan ريغوردان طرفندن فن ، حاضره ياديني خدمتلىرى تقديرآ تعداد اولنش واقده ميا ايله برابر عموم اهل فن غيوت ابديه سندن درلايى ماملر طوتمشدر .  
پرنس بوناپارت بين الملل جغرافيا اتحاديونى رئيسى ايدى تاريخ طبيعى و جغرافيايى بوكا چوق ميوندر . هر طرفك نيئاتنى طوپلاتوب مطالعه ايتمش قولكسيونلر يامش و اهل فنى حميه ايدرك فرانسه نك مدار افتخارى اولمش ايدى .  
يشاديني «يهنا» سواقغنده كي خانه سنده صنايع و فنه هاند بك چوق آثار نادیده ايله قيمتلى بر كتبخانه وجوده كتيرمش و كسندى تعبيرنجه «فنه طوغرى» فن ايله «بوناپارت فونداسيونى» نى وجوده كتيرمشدى . حتى فرانسه اقاده ميا سى بو بنايه لارمكان شيلرك انتخابنى كنديسنه حواله ايتمش ايدى .

«مون بلان راصدى» ، «بانيول» حيوانات استايونى ، بو پرنس طرفندن چوق كره ياردم كورمش و خطاستوا نصف النهار دائره سنك اوليولمه سي چون نقصان قالان مبالنى يوللايه رق اكمل مساحيه همت ايتمشدر .

اهل فنك شتصى احتياجى ويا اكمل آثارى ايجون ايجاب ايدن مبالنى مراجعتلر ندر و برمكرن قاچنميه رق تسهيلات گوسترر وآلات وادوات ، كتب ، رسائل بخش ايدردى .  
ايمراطور خاندانه منسوب بو پرنس وطنى فرانسه يه وبتون بشريته خدمت ايجون صوك نفسنه قدر چالشمش و نيك نام براقشدر .

ترك ، مصر ، تونس ، ايران ، افغان پرنسلىرى ؛ هندستان اسلام راجلارى قوم نجيب عربك شريفلىرى ، شيخ زاده لرى سائر اسلام اصل زاده لرى عجبانه ايله مشغولدرلر ؟  
احوال عالمدن خبردار اوله بيله جك درجه تحصيل علم و معرفت تتبع و مطالعه ايديو رلرمى ؟! بونلرك آره سنده اجدادى خارقه لىر كوسترمش ذكى ، مستعد ، غيور وارثلر هيچده يوقيدر ؟ بز پرنسلىر مزدن ، راجلر مزدن ، شريفلىر مزدن پاشا زاده لىر مزدن (رولاند بوناپارت) قدر بشريته بيوك خدمتلىر بكه ميورز . بولندقلرى محيطلرده بوش وقت